25.02.2015

Viite: HE 30/2015 vp Kunta- ja terveysjaosto 22.10.2015 klo 09:30

# SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON TIETOJÄRJESTELMÄHANKKEET JA NIIDEN ETENEMINEN

Kunta- ja terveysjaosto on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä asiantuntijalausuntoa sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmähankkeista ja niiden etenemisestä.

Tässä lausunnossa kuvataan yleisesti nykytilanne ja kehitystä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen vaikutusta tietojärjestelmähankkeisiin. Erityisesti käsitellään keskeisten sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten sähköisten palveluiden kehitystä.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmähankkeiden strategisesta ohjauksesta ja niihin liittyvästä lainsäädännön valmistelusta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa kansallisella tasolla hankkeiden toimeenpanon operatiivisesta ohjauksesta. Kansallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalveluiden tuottamisesta vastaa Kansaneläkelaitos.

## Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset tietojärjestelmäpalvelut

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisiin tietojärjestelmäpalveluihin (Kanta-palvelut) kuuluvat
- sähköinen lääkemääräys,
- sähköinen potilastiedon arkisto, joka mahdollistaa potilastietojen sähköisen arkistoinnin ja tietosuojalainsäädännön mukaisen potilastietojen käytön ja luovutuksen yli organisaatiorajojen
- Omakanta-palvelu, joka on kansalaisen käyttöliittymä omiin potilastietoihin ja sähköisiin lääkemääräyksiin ja jonka avulla kansalainen voi seurata ja valvoa potilastietojensa käyttöä sekä tehdä niihin liittyviä tahdonilmaisuja.

Lisäksi kokonaisuuteen kuuluu tiedonhallintapalvelu, joka esimerkiksi koostaa em. tiedoista terveydenhuollolle yhteenvetoja ja mahdollistaa tietojen tehokkaan hyödyntämisen.

Kela vastaa kansallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalveluiden tuottamisesta ja niihin liittyvistä tukipalveluista. Kansalliset toteutukset ovat edenneet koko kehittämiskauden ajan sovituissa aikatauluissa.

Kansalliset tietojärjestelmäpalvelut ovat tällä hetkellä ensisijaisesti käytössä terveydenhuollossa mutta esimerkiksi sähköinen lääkemääräys on otettu käyttöön myös sosiaalihuollon toimintayksiköissä. Sähköisen lääkemääräyksen kattavuus on tällä hetkellä erittäin laaja ja se tulee pakolliseksi 1.1.2017. Kela valmistelee parhaillaan ns. Kelain-toteutusta, joka on kansallinen palvelu sähköisen lääkemääräyksen tekemiseksi, myös mobiilisti.

Potilastiedon arkiston käyttö on julkisella sektorilla lähes kaikki organisaatiot kattava. Yksityisen sektorin käyttöönotot ovat viivästyneet määräajasta tietojär-

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi

Puhelin 0295 16001
Telekopio 09 6980 709

e-mail: kirjaamo@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

jestelmien hitaan etenemisen takia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraa ja tukee tehostetusti yksityisen sektorin käyttöönottoja.

Omakanta eli kansalaisille tarjottava käyttöliittymä on osoittautunut käytettävyydeltään ja tietosisällöltään hyväksi palveluksi. Sen käyttö laajenee nopeasti ja myös saaduissa kansalaispalautteissa esitetään siihen liitettäväksi uusia toiminnallisuuksia. Omakantan palveluihin tulee seuraavaksi sähköisen lääkemääräyksen uusimismahdollisuus ja kevään 2016 aikana mahdollistetaan huoltajille alaikäisen lapsen (alle 10 vuotta) tietojen tarkastelu Omakantassa.

Sosiaalihuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ja määrämuotoisen kirjaamisen toimeenpanohanke on käynnistynyt ja valtiovarainministeriö on antanut julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain mukaisen lausunnon hankkeen käynnistämisestä. Hankkeessa laajennetaan em. Kantapalveluja terveydenhuollon lisäksi myös sosiaalihuollon asiakastiedon hallintaan. Hanke on vaiheistettu neljään eri vaiheeseen ja vaiheistuksessa on huomioitu myös sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen aikataulu.

Digitalisaatio mahdollistaa potilaan entistä paremman osallistumisen omaan hoitoprosessiinsa ja kansalaisen aktiivisuuden hyvinvointinsa edistämisessä ja siihen liittyvien tietojen tuottamisessa ja keräämisessä. Näiden tietojen hyödyntäminen on kytkettävä yhteen sosiaali- ja terveydenhuollon tuottamien tietojen kanssa tietosuoja varmistaen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Kela ovat käynnistäneet määrittely- ja toteutusprojektin, jossa toteutetaan vuoden 2017 loppuun mennessä kansallinen tietovaranto näille tiedoille.

Alueelliset ja paikalliset potilastietojärjestelmät käyttävät kansallisiin palveluihin liittyessään sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista palveluväylää, jossa on myös Väestörekisterikeskuksen tuottama kansallinen ammattihenkilöiden tunnistuspalvelu, THL:n ylläpitämä koodistopalvelu sekä Fimean lääketietokanta. Lisäksi Valvira vastaa terveydenhuollon ammattihenkilöiden rekisteristä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmäkokonaisuus on siis sektorikohtainen palveluväylä keskeisine palveluineen. Sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt kansalliseen palveluväylään toteutettavaksi joukon yhteisiä kansallisen arkkitehtuurin mukaisia palveluita, esim. puolesta asiointi, joita sosiaali- ja terveydenhuolto liittyy käyttämään heti niiden toiminnallisuuden ja luotettavan (24/7) toiminnan varmistuttua.

**Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen vaikutus tietojärjestelmähankkeisiin**

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus antaa mahdollisuuden nykyistä vahvemmin ja selvemmin ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa. Soteuudistuksen ICT- ja tietohallintosuunnittelun yhteydessä tehdään yhteistyötä valtiovarainministeriön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Kelan ja Kuntaliiton kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kehittämisessä on merkittävä osuus digitalisaatiolla ja tietojärjestelmien uudistamisella. Ohjaus tulee tapahtua sekä lainsäädännön, yhteisiin tavoitteisiin perustuvien tietojärjestelmähankkeiden että kokonaisarkkitehtuurin että kautta. Kokonaisarkkitehtuurimenetelmän kytkemistä osaksi jatkuvaa toiminnan kehittämistä ja muutoksen hallintaa on jatkossa vielä kehitettävä.

Potilastiedon arkiston tietosisältöjen laajennus ja uusien toiminnallisuuksien käyttöönotto on kytkettävä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen toimeenpanoon. Tämä on välttämätöntä sekä toiminnallisten muutosten että kustannustehokkaan käyttöönoton varmistamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa terveydenhuollon valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista määritellään aikataulut arkiston tietosisältöjen laajennuksille.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen käyttömaksuista määrittelee julkiselta ja yksityiseltä terveydenhuollolta sekä apteekeilta perittävien käyttömaksujen määrän ja maksujen määräytymisen perusteet. Maksuasetus on annettu vuodeksi kerrallaan. Pysyvän rahoitusmallin määrittely tapahtuu sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen, itsehallintoalueiden perustamisen ja aluehallintouudistuksen projektiryhmä on nimennyt Digitalisaatio, ICT-palvelut ja tietohallinto -ryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjauksesta sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Ryhmän tehtävänä on myös laatia ehdotukset siitä, miten erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ICT-palvelujen integraatio toteutetaan uudistuksessa ja miten ICT-ratkaisuja ja digitalisaatiota sekä niihin perustuvaa hyvinvointiteknologiaa hyödyntämällä voidaan uudistaa toimintatapoja ja asiakasvaikuttavuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Kehittämispäällikkö Maritta Korhonen

JAKELU Kunta- ja terveysjaosto

TIEDOKSI Sosiaali- ja terveysministerin esikunta
Peruspalveluministerin esikunta
STO osastopäällikkö
Annakaisa Iivari, STO/AHE
Eija Paananen, HSO/HALPA